

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2016|102 VAN 10 NOVEMBER 2016

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE VOORMALIGE BIBLIOTHEEK NAAR ONTWERP VAN ARCHITECT JULIAAN LAMPENS, GELEGEN STEENWEG 88 IN NAZARETH (EKE), NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 14 OKTOBER 2016

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 10 november 2016 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 14 oktober 2016 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van de voormalige bibliotheek n.o.v. architect Juliaan Lampens, gelegen Steenweg 88 in Nazareth (Eke). De commissie vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. De voormalige bibliotheek van Eke werd in 1970-1971 opgetrokken naar ontwerp van architect Juliaan Lampens. Het gebouw wordt gekenmerkt door het gebruik van materialen zoals beton, betonsteen, glas en hout (zowel in exterieur als interieur), het aanwenden van de esthetische kwaliteiten van het 'béton brut' en het ontbreken van alle verdere decoratie. De bibliotheek is aldus een voorbeeld binnen de architectuurstroming van het 'brutalisme'. Het bibliotheekgebouw is opgevat als een totaalconcept waarbij exterieur, interieur, aankleding en meubilair zorgvuldig werden ontworpen.
3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als monument vast van de voormalige bibliotheek en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlage bij het beschermingsbesluit werden gevoegd. De commissie ondersteunt artikel 1.
4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale en artistieke waarde die de bescherming als monument verantwoordt. Artikel 2 beschrijft tevens zeer uitvoerig de erfgoedkenmerken en -elementen van het pand. De commissie merkt op dat op pagina 4 van het beschermingsbesluit de aanhalingstekens bij 'béton brut' ontbreken.
5. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De commissie stelt vast dat naast beheersdoelstellingen ook verbodsbepalingen en verplichtingen worden geformuleerd. De commissie wijst erop dat (beheers)doelstellingen per definitie uiting geven aan een 'streven' en aldus moeten omschrijven welk globaal toekomstbeeld men met een bescherming beoogt te bereiken. Een doelstelling kan volgens de commissie aldus nooit verplicht worden gemaakt.

De commissie vraagt in de beheersdoelstellingen op te nemen dat de brutalistische architectuur, in het bijzonder het samenspel van de betonstructuur en de vaste interieurelementen, zichtbaar dient te blijven. Het behoud mag in dit gebouw niet resulteren in het 'verbergen' van de waardevolle elementen.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie vraagt de verbodsbepalingen die

nu werden opgenomen onder artikel 3 te verplaatsen naar artikel 4 zodat deze ten aanzien van de zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument afdwingbaar worden.

7. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op. De toelatingsplichten zijn zeer uitgebreid en worden onderverdeeld in toelatingsplichten voor het exterieur en het interieur van het monument. Wat betreft de toelatingsplichtige handelingen aan het exterieur merkt de commissie op dat toelatingsplicht 5° overlapt met toelatingsplicht 6° e). De commissie vraagt deze dan ook te schrappen. Verder stelt de commissie vast dat er geen duidelijke link bestaat tussen het inhoudelijk dossier en toelatingsplichten 6° f) en g). De commissie vraagt deze te schrappen.

Wat betreft de toelatingsplicht 8° voor het interieur merkt de commissie op dat 'elektrische installatie' een ruim begrip is waaronder een heel gamma aan installaties kunnen vallen. De commissie vraagt dit begrip te preciseren of het te schrappen uit de toelatingsplicht.

8. Het inhoudelijk dossier situeert de bibliotheek in het oeuvre van de architect: *"Zijn oeuvre telt voornamelijk woningen (...). Naast zijn eigen woning in Nazareth (Eke, 1960) horen de woning Vandenhoute-Kiebooms in Zingem (Huise, 1967) en de woning Van Wassenhove in Sint-Martens-Latem (1974) tot de hoogtepunten van zijn oeuvre in de woningbouw. De bibliotheek in Nazareth (Eke, 1970) en de bedevaartkapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare in Edelare (Oudenaarde, 1966) zijn de enige twee gerealiseerde openbare gebouwen naar ontwerp van Juliaan Lampens. (...) Hoewel in de literatuur over de bibliotheek, in tegenstelling tot de bedevaartkapel, nooit een volledige studie is gewijd, wordt zij tot de hoogtepunten van het oeuvre van Lampens gerekend."*

De commissie merkt op dat de eigen woning en de bedevaartkapel reeds als monument werden beschermd. De woning Vandenhoute-Kiebooms en de woning Van Wassenhove werden opgenomen op de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. De bibliotheek werd daarentegen nooit geïnventariseerd. De commissie vraagt daarom de afwegingen die werden gemaakt om tot voorliggende bescherming over te gaan transparant en duidelijk weer te geven in het inhoudelijk dossier. De commissie vraagt tevens een volwaardige afweging tussen de erfgoedwaarden van Juliaan Lampens' belangrijkste ontwerpen in het dossier op te nemen.

9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van de bibliotheek n.o.v. Juliaan Lampens in Eke. De commissie vraagt:
  - De beheersvisie te herzien (par. 5);
  - De verbodsbepalingen op te nemen onder artikel 4 (par. 6);
  - De toelatingsplichten aan te passen (par. 7);
  - De afwegingen die aan de basis liggen van voorliggende bescherming te verduidelijken en een volwaardige afweging van de erfgoedwaarden van Juliaan Lampens' belangrijkste ontwerpen op te nemen (par. 8).

Namens de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter